

تفسیر تبیان

جلد اول

مقدمه، سوره بقره، سوره بقره، آیه های ۱ تا ۵۵

شیخ الطائفة ابو جعفر محمد بن حسن طوسی

ترجمه دکتر حسین صابری

سرنشانه: طوسی، محمد بن حسن، ۲۸۵-۴۶۰ ق. -
 عنوان قراردادی: التبیان فی تفسیر القرآن، فارسی.
 عنوان و نام پدیدآور: تفسیر تبیان / ابوجعفر محمد بن حسن طوسی، ترجمه حسین صابری.
 مشخصات نشر: مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۹۸.
 ج.
 مشخصات ظاهری: شابک: (ج ۱) ۹۷۸-۶۰۰-۰۶-۰۳۲۹-۸ (دوره ۱-۳۲۸-۰۶-۰۶-۹۷۸-۶۰۰-۰۶-۰۳۲۹-۸)
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
 موضوع: تفاسیر شیعه -- قرن ۵ ق.
 شناسه افزوده: صابری، حسین، ۱۳۴۵-، مترجم.
 شناسه افزوده: بنیاد پژوهشهای اسلامی.
 رده دیویی: ۲۹۷ / ۱۷۲۶
 رده کنگره: BP ۹۴ / ۲ ۱۳۹۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۲۰۸۰۵

تفسیر تبیان

جلد اول: مقدمه، سوره حمد، سوره بقره، آیه های ۱-۵۴

ابوجعفر محمد بن حسن طوسی

مترجم: دکتر حسین صابری

ویراستار: محمدرضا مروارید

نمونه خوان: محمدرضا بهادری

صفحه آرا: محمود رسولی

طراح جلد: نیما نقوی

چاپ اول: ۱۳۹۸ / ۲۰۰ نسخه، وزیری / بها: ۱۱۵۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵
 تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامی: ۰۵۱-۳۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۵	سخن ناشر.....
۷	یادداشت مترجم.....
۷	ابوجعفر شیخ الطائفه حیدر بن حسن طوسی.....
۸	استادان و مشایخ روایت سیخ.....
۱۸	تبیان.....
۱۹	یک: انگیزه تألیف کتاب.....
۲۱	دو: ویژگی های تفسیر.....
۲۲	سه: چاپ های کتاب.....
۲۳	چهار: گزیده های تبیان.....
۲۳	ترجمه حاضر.....
۲۷	مقدمه مؤلف.....
۳۱	فصل: نکته هایی چند که باید پیش از تفسیر دانسته شود.....
۵۳	فلسفه تکرار داستان های قرآنی.....
۵۳	فلسفه تکرار کلام.....
۵۹	فصل: درباره نام های قرآن و سوره ها و آیه ها.....
۱۱۵-۷۰	سوره فاتحه (۷-۱).....

- نام‌های سوره و علت نام‌گذاری ۶۶
- [استعاذه] ۶۸
- [واژه «الله»] ۷۸
- سوره بقره (۱-۵۴) (۱۲۱-۵۱۱)
- کتابنامه مترجم ۵۲۳

سخن ناشر

عن عبد السلام بن صالح الهروي قال: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرضا عليه السلام يقول: «كَرَّمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا. فَقُلْتُ لَهُ وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ؟ قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ، فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۱.

حمد و سپاس بی حد خداوند بزرگ و دانا را سزد که غایت آفرینش انسان را معرفت و عبودیت ذات مقدس خود قرار داده و فرمود: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^۲. درود بر پیامبران الهی به ویژه حضرت خاتم الانبیاء محمد مصطفی ﷺ که با تزکیه و تعلیم کتاب و حکمت، زمینه ساز تحقق این هدف الهی شدند و سلام بر امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص عالم آل محمد ﷺ، حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه السلام که ستارگان پر فروغ آسمان معرفت و عبودیت اند و راهنمایان بشر بر عطا مستقیم معرفت و بندگی، و رحمت خدا بر عالمان و پژوهشگرانی که در طول تاریخ با فرائض و نشر علوم و معارف اسلامی به احیای امر امامت و ولایت پرداخته و مردم را با زبان حقایق و فرهنگ اصیل اهل بیت علیهم السلام آشنا ساخته اند.

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی بر اساس نگاه ژرف تولیت فقید این

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام؛ از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: خدا رحمت کند کسی که امر ما را زنده کند. عرض کردم: امر شما را چگونه زنده کند؟ فرمود: علوم ما را فراگیرد و به مردم بیاموزد، که اگر مردم زیبایی های کلام ما را بدانند از ما پیروی خواهند کرد.

۲. ذاریات ۵۱/ ۵۶: «وَجَنِّ وَانْسَ لِيَا فَرِيدَم مَكْرِبْرَی أَنَكْه مَرَا بَیْرَسْتَنْد».

آستان ملک پاسبان در سال ۱۳۶۳ به دستور معظّم له تأسیس شد و با الهام از منویات رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی علیه السلام و دیدگاه‌های حکیمانه خلف صالح ایشان، مقام معظّم رهبری، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای مدظله العالی، و رهنمودهای تولیت معرّز، با تشکیل گروه‌های پژوهشی و استفاده از نخبگان حوزه و دانشگاه، در راستای تأمین نیازهای فرهنگی جامعه و نظام اسلامی و نسل جوان و زائران بارگاه منور رضوی، به پژوهش و نشر علوم و معارف اسلامی نبوی و سیره اهل بیت عصمت علیهم السلام پرداخته و به فضل الهی به توفیقات ارزنده‌ای دست یافته است.

تفسیر تبیان نخستین تفسیر جامع امامی است که در کنار تفسیرهایی چون تفسیر منسوب به امام عسکری علیه السلام و دیگر تفسیرهای نقلی مانند تفسیر فرات کوفی، تفسیر عیاشی و تفسیر علی بن ابراهیم قمی، زنجیره‌ای نوین از داسیرا پایه گذاشت که افزون بر نقل روایت، سایر جنبه‌ها را هم به تفسیر درآورد و به دلیل ارتباط با آشنایی‌ها و دانش گسترده شیخ طوسی شاید نخستین اثر جامع بود که توانست هم با برخورداری از میراث تفسیری، کلامی و فقهی امامیه، بخش‌های عمده‌ای از میراث تفسیری اهل بیت را که در تفاسیر قدما صحابه و تابعان و تابعان تابعان و روزگاران پس از آن‌ها در لابه‌لای کتاب‌های مختلف اسباب نزول، لغت و غریب، قرائت و تفسیر و حدیث نقل شده بود و بیس از همه کتاب سترگ جامع البیان طبری یک جا گرد آمده بود، به حوزه معارف و دانش‌های امامیه درآورد.

این کتاب هم از سویی میراث ماندگار تک‌نگاشت‌های ویژه در یک از حوزه‌های تفسیر و علوم تفسیری را در خود جای داده و هم از سویی بخش‌هایی عمده از تفسیر عقل‌گرای معتزلی را که در منابع اهل سنت نیز گاه مورد بی‌مهری قرار گرفته منتقل کرده و برای آیندگان به یادگار گذاشته است.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی
آستان قدس رضوی